

Sipoon Keupaksen alueen lepakkotarkastukset ja luontotyyppiselvitys 2023

Timo Metsänen
15.12.2023

LUONTOSELVITYS
METSÄNEN

Rudolfintie 14 A 411, 00870 Helsinki | +358 44 54 84 625 | www.metsanen.com

1 JOHDANTO.....	3
2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS.....	3
3 AINEISTOT, MENETELMÄT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT. 4	
3.1 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset.....	5
3.2 Olemassa olevat muut aineistot.....	5
3.3 Vuonna 2023 tehdyt selvitykset.....	5
3.3.1 Lepakot.....	5
3.3.2 Luontotyytit.....	6
4 TULOKSET.....	7
4.1 Lepakot.....	7
4.1.1 Päiväpiilot.....	7
4.1.2 Tärkeät saalistusalueet ja siirtymäreitit.....	11
4.2 Luontotyytit ja kasvit.....	11
4.2.1 Lakikohteet.....	12
4.2.2 Uhanalaiset luontotyytit.....	12
4.2.3 Kuvioiden kuvaukset.....	13
4.2.4 Uhanalaiset putkilokasvit.....	17
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	17
5.1. Johtopäätökset.....	17
5.2. Suositukset jatkotoimista.....	18
LIITTEET.....	20

Kannen kuva: Keupaksen vanha päärakennus © Timo Metsänen, 2023.

Muut kuvat © Timo Metsänen, 2023.

Karttojen pohjakartat © Maanmittauslaitos ja OpenStreetMap, 2023.

1 JOHDANTO

Sipoon kunta tilasi loppukesästä 2023 Luontoselvitys Metsänen Oy:ltä Keupaksen alueelle luontoselvitykset. Alueella on vireillä asemakaava. Asemakaavatyön tarkoituksena on mahdollistaa pelastusaseman rakentaminen. Alueen kokonaispinta-ala on n. 3 ha ja se on kokonaan Sipoon kunnan omistuksessa.

Selvitysten tavoitteena oli tuottaa alueelta maankäytönsuunnittelua varten tietoa alueen luontotyypeistä ja tarkastaa esiintyykö kohteen rakennuksissa lepakoita. Maastotyöt käsittivät niin sanottujen lakikohteiden ja arvokkaiden luontotyyppien kartoittamisen ja rakennusten tarkastamisen. Maastotyöt alueella tehtiin elokuussa 2023.

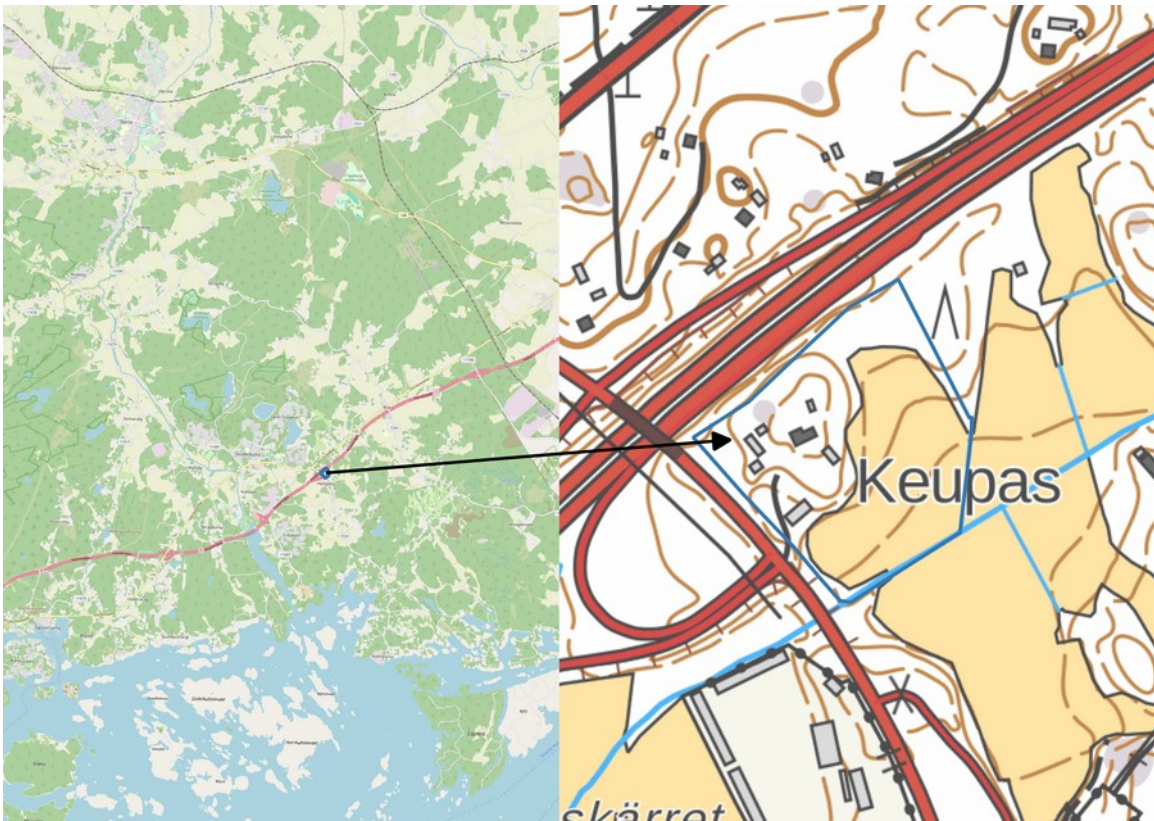
Luontoselvityksen maastotöistä ja raportoinnista vastasi ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat) Timo Metsänen.

2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Keupaksen tila ja lähimaastot sijaitsevat Sipoon kunnassa, Söderkullan keskustan eteläpuolella, Porvoon moottoritien ja Kalkkirannantien liittymäkohdassa, eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä. Alue koostuu metsistä, pellostä ja vanhan maatilan pihapiiristä rakennuksiin.

Kohteessa rakennuksia on yhteensä kuusi; päärakennus, navetta, iso hirsinen aitta, pieni varasto, paja ja puuliiterin ja tallin yhdistelmä rakennus.

Alla on esitetty alueen sijainti yleiskartalla ja rajaus peruskartalla (Kuva 1.).

Kuva 1. Alueen sijainti ja selvitysalueen rajaus peruskarttapohjalla.

3 AINEISTOT, MENETELMÄT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Työn tavoitteena oli selvittää, löytyykö alueen rakennuksista merkkejä lepakoista ja millaisia luontotyyppä alueella esiintyy sillä tarkkuudella, että mahdolliset rakentamisen vaikutukset voidaan arvioida suhteessa alueen luontoarvoihin. Tarvittaessa annetaan jatkosuosituksia luontoselvityksiin liittyen. Tarjouksen mukaan selvitettiin:

-Lepakot

- esiselvitetään alueen potentiaaliset päiväpiilot
- suoritetaan rakennusten sisätarkastukset
- arvioidaan alueen mahdollista merkitystä lepakoille siirtymäreittien ja saalistusalueiden osalta elinympäristöjen ja maisemarakenteen kautta

-Luontotyytit ja kasvillisuus

- Luonnonsuojelulain mukaiset luontotyytit
- Metsälain mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt
- Vesilain mukaiset suojeltavat vesiluontotyytit (Luvun 2 11§:n kohdan 1 ja luvun 3 2:§:n kohdan 8 mukaiset kohteet)
- METSO-ohjelman mukaiset arvokkaat kohteet
- Uhanalaiset luontotyytit (LUTU)
- Muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet

3.1 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset

Alueella ei ollut tiedossa aikaisempia asemakaavatasoisia luontoselvityksiä.

3.2 Olemassa olevat muut aineistot

Julkaisuiden ja raporttien lisäksi aluetta koskevia muita työssä käyttökelpoisia (paikkatieto)aineistoja pyrittiin hankkimaan eri organisaatioilta. Hankittuja tai tarkastettuja aineistoja olivat:

Suomen ympäristökeskus (SYKE)

- Luonnonsuojelualueet (yksityiset ja valtion)
- Natura 2000 -alueet
- Pohjavesialueet
- Koskiensuojelulla suojellut vesistöt
- Luonnonsuojeluohjelma-alueet
- Soidensuojelun täydennysehdotus

LUOMUS

- Laji.fi portaali.

Uudenmaan liitto

- Paikkatiedot ekologisista yhteyksistä

3.3 Vuonna 2023 tehdyt selvitykset

3.3.1 Lepakot

Rakennuksen tarkastuksessa arvioitiin sen soveltuvuutta lepakoille ja etsittiin lepakoiden jättämiä merkkejä (lähinnä papanat). Rakennustarkas-

tus suoritettiin 31.8.2023 ja aikaa työhön käytettiin noin 2 tuntia. Työkentelyssä pyrittiin tarkastamaan rakennuksien sellaiset osat, joita lepakot tyypillisesti käyttävät. Tällaisia ovat muun muassa kurkihirsien alustat sekä ahtaat ja lämpimät kohdat. Työssä hyödynnettiin myös UV-lamppua, jolla voi havaita paremmin mahdollisia virtsajälkiä.

Luontotyyppiselvityksen yhteydessä alueelta etsittiin potentiaalisia lepakkoille soveltuvia päiväpiiloja, joita voivat olla esimerkiksi kolopuut ja puut, joissa on repsottavaa kaarnaa.

Samalla arvioitiin myös alueen soveltuvuutta lepakoiden saalistus- ja siirtymäreittialueiksi asiantuntija-arviona.

3.3.2 Luontotyytit

Tässä luontoselvityksessä on paikannettu luonnonsuojelulain (64 §) suojeltavien luontotyyppien, metsälain (10 §) erityisen arvokkaiden elinympäristöjen ja vesilain (2 luvun 11§:n mukaisten kohteiden sekä 3 luvun 2 § kohdan 8 kohteiden) luontotyyppien lisäksi muut luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet. Kasvillisuusselvityksen perusteella tunnistettiin ja rajattiin alueella esiintyvät uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyytit noudattaen julkaisun ”Suomen luontotyyppien uhanalaisuus” (Kontula & Raunio, 2018) luokittelua, jonka perusteella on osoitettu huomionarvoiset kohteet: edustavimmat uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyytit sekä metsälakikohteet ja vesilain mukaiset luontotyytit.

Luontotyyppikartoituksen osana etsittiin huomionarvoisia putkilokasveja. Luontotyyppikartoitus toteutettiin rajaamalla kohteet maastossa suoraan paikkatiedoksi ja tarvittaessa kuvioiden rajoja tarkennettiin ilmakuvioiden perusteella, laadittiin kasvillisuuskuvaus ja määritettiin luontotyyppi sekä arvioitiin sen edustavuutta.

4 TULOKSET

4.1 Lepakot

Rakennustarkastuksissa ei saada täydellistä kuvaa koko alueen luokitteluun, mutta soveltuvin osin kohteita voidaan arvottaa lepakoiden kannalta kolmeen luokkaan (SLTY, 2023):

- I-luokkaan kuuluvat lainsuojaamat lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikat (yhdyskunnat ja talvehtimispaikat rakennuksissa, louhoksissa, luonnon elementeissä jne.).
- II-luokkaan luetaan lepakoille tärkeät ruokailualueet ja siirtymä- ja muuttoreitit sekä mahdolliset kerääntymisalueet keväällä ja syksyllä. Alueilla havaitaan yleensä useampia lajeja ja yksilöitä läpi kauden ja niillä lepakoiden tiheydet ja muu aktiivisuus ovat lähialueita suurempaa.
- III-luokkaan sisältyy alueita jotka ovat hyviä saalistusympäristöjä lepakoille tai niillä on johonkin aikaan vuodesta merkitystä ravinnonsaannille. III-luokan alue voi olla myös siirtymäreitti. Tämänkin luokan alueilla esiintyy hieman keskimääräistä enemmän lepakoita ja ne voidaan luokitella paikallisesti tärkeiksi saalistusalueiksi.
- Näiden rajausten ulkopuolelle jäävien alueiden on arvioitu olevan vähemmän merkittäviä yleisesti lepakoille. Näillä alueilla voi kuitenkin esiintyä erityisesti pohjanlepakoita ja satunnaisesti muitakin lajeja.

4.1.1 Päiväpiilot

Papanoita löydettiin kaikista rakennuksista. Rakennukset on numeroitu ja esitetään alla olevalla kartalla.

Päärakennuksen (1.) vintillä oli kymmeniä papanoita. Kohteessa on avovintti, peltikatto, jonka alla on vanha pärekatto. Etuoven alla on sokkelissa kellari, joka on suljettu levyllä. Kellari voi sopia lepakoiden talvehtimiseen.

Kuva 2. Lepakoiden tuoreita tummia papanoita päärakennuksen vintillä.

Kuva 3. Alueen rakennukset 1–6. ja kaksi potentiaalista puupiiloa (7 ja 8).

Iso hirsinen aitta (2.) on kaksikerroksinen. Yläkerrasta löytyi parista huoneesta muutama lepakon papana, myös jyrksijöiden papanoita havaittiin. Yläkertaan on linnuilla avoin pääsy erilaisista aukoista ja ikkunoista. Kohteessa on myös peltikatto, jonka alla pärekatto. Lepakoille ja muille eläimille on paljon onkaloita. Kohteen rakenteita ei rikottu, mutta kyseinen kattorakenne on potentiaalinen lepakoille.

Kuva 4. Aitan kattorakenne on ihanteellinen lepakoille; peltikatto, jonka alla vanha pärekatto.

Kolmas (3.) rakennus on pieni varasto. Yksi lepakon papana havaittiin suljetun vinttiosan edessä.

Puuliiterin ja tallin yhdistelmä rakennus (4.) on osin huonokuntoinen. Puuvajan puolelta löydettiin yksi lepakon papana. Sisällä oli myös olettavasti vanha mustarastaan pesä. Osa rakennuksen seinistä on hirttä, osa tiiltä. Kattorakenne on lepakoille hyvä; peltiä ja pärettä.

Kuva 5. Tallin ja puuvajan yhdistelmä rakennus,

Pajarakennuksesta (5.) löydettiin myös yksi lepakon papana. Pajan ovet ovat auki ja se on muita rakennuksia avonaisempi, joka laskenee sen käyttökelpoisuutta lepakoiden kannalta. Kattorakenteet toisaalta hyviä tässäkin rakennuksessa.

Navetta (6.) on osin romahtanut ja avovintistä puuttuu toinen päätyseinä. Navetassa on myös eritetty rehusiilo. Vintiltä löydettiin muutamia papanoita. Siilo voisi toimia, jopa talvehtimispaikkana tai ainakin siirtopiilona.

Kartan kohteet numero 7. ja 8. olivat kuusia, joissa oli repsottavia kaar-
nalanusia. Tällaisetkin paikat voivat toimia toisinaan lepakoiden päiväpiiloina.

Kuva 6. Navetan toinen puoli on romahtanut.

4.1.2 Tärkeitä saalistusalueet ja siirtymäreitit

Lepakot pyrkivät optimoimaan saalistamiseen käyttämäänsä energiaa ja saalistavat usein keskimäärin lähellä päiväpiilojaan. Tyypillisesti keskimääräinen saalistusalue on noin 1000 m luokkaa. Koska alueen rakennuksista löytyi merkkejä lepakoista, on oletettavaa, että ne ainakin osittain myös saalistavat alueella. Alueella on pellon reunoja, vanhaa pihapiiriä, metsää, isoja pihapuita ja aukkoja. Kohde soveltuu hyvin tai ainakin melko hyvin myös saalistusalueeksi, vain vesistöt puuttuvat. Viereinen moottoritie tosin luo osalle lajeista todennäköisesti liikkumisesteen tai ainakin hankaloittaa niiden liikkumista pohjoiseen.

4.2 Luontotyypit ja kasvit

Selvitysalueen elinympäristöt koostuvat pääosaksi erilaisista ihmistoiminnan muokkaamista ympäristöistä. Alueella on laaja pihapiiri, vanhaa niityn tai pellonpohjaa, nykyistä peltoa ja hieman metsää. Kasvillisuus on kulttuurivaikutteista ja metsälajistoa.

Varsinaisten luontotyyppien edustavuutta arvioitiin viisiportaisella asteikolla: erinomainen–hyvä–kohtalainen–heikko–ei luontotyyppi. Edustavuuteen vaikuttaa mm. kuinka hyvin kohteen ominaispiirteet vastaavat tyyppin kuvausta, lajistoa, puuston ikää ja erirakenteisuutta, lahoppuuston määrää, vesitaloutta sekä vieraslajien esiintyminen.

Luonnontilaisuutta arvioitiin neljäportaisella asteikolla: Luonnontilainen–vähän heikentynyt–heikentynyt–täysin muuttunut.

Luokat pohjautuvat Natura -luontotyyppien inventointiohjeen määrittelyihin (Airaksinen, A & Karttunen, K. 2001) ja uhanalaisten luontotyyppien kuvauksiin (Kontula, T. & Raunio, A. 2019).

Luontotyyppin uhanalaisuusluokka on ilmaistu yleisesti käytetyllä kirjainlyhenteellä: EN erittäin uhanalainen, VU vaarantunut, NT silmälläpidettävä, DD tiedot puutteelliset eli luontotyyppin uhanalaisuutta ei ole Suomessa arvioitu.

4.2.1 Lakikohteet

Selvitysalueelta ei ollut pohja-aineistoissa tietoja luonnonsuojelulain tai vesilain, eikä metsälain erityisen arvokkaista kohteista. Selvityksen maastoinventoinneissa ei myöskään havaittu näitä lakikohteita.

4.2.2 Uhanalaiset luontotyypit

Uhanalaisia luontotyyppejä joiden luonnontilaisuus olisi arvioitu vähintään arvoksi 3 (vähän heikentynyt) ja edustavuus 3:ksi (hyvä) ei alueella ollut.

Alueella oli kaksi tyyppittelyn mukaista kuviota; kuvio 5 varttuneet havupuuvaltaiset lehtomaiset kankaat (NT) ja kuvio 8. tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU). Muut selvitysalueen luontotyypit sekä muut elinympäristöt olivat luonnontilaisuudeltaan heikentyneitä ja muuttuneita. Kuviorajaukset on esitetty alla olevassa kuvan 7. kartassa.

Kuva 7. Alueen elinympäristö- ja luontotyyppikuviot.

4.2.3 Kuvioiden kuvaukset

1. Pihapiiri

Pihassa kasvaa tammia, mäntyjä, koivuja, omenapuita ja vuorijalavia sekä kanadantuija ja vaahtera. Varsinkin tammet jo iäkkäitä lähes 100-vuotiaita. Aluskasvillisuus on rehevää mm. vuohenputki, jättipalsami, poimulehdet, siankärsämö, vadelma, nokkonen. Heinäkasveja esiintyy jonkin verran. Pihalla on myös tarhatatarta ja syreeni sekä todennäköisesti istutusalkuperää olevaa kultapiiskua.

Ei luokiteltu luontotyyppinä. Lehtomaannos.

2. Vanha niitty

Länsiosassa vanha niitty, joka kasvamassa umpeen. Runsaasti nokkosta, maitohorsmaa, vuohenputkea ja juolavehnää sekä pillikkeitä.

Ei luokiteltu luontotyyppinä. Voisi kuitenkin ennallistettuna soveltua niitty -ryhmään.

3. Kallio

Pieni puuston varjostama kallio ympäristöineen. Vanhoja mäntyjä, jopa 150 -vuotiaita. Kasvillisuudessa mm. ahomansikka, käenkaali, seinäsammal, ahosuolaheinä ja pihatähtimö sekä taikinamarja. Vanha kiviaita rajaa pihapiirin ja kallion.

Ei luokiteltu luontotyyppinä, ei sovi kalliometsiin eikä perinnebiotooppeihin. Kulttuurivaikutusta.

4. Puolimetsä

Kalliopohja jatkuu puuston ympäröimänä itään. Kuviolla kulttuurivaikutteinen avoimpi kohta jossa vadelmaa, heinäkasveja, keltamoaa, tuomea ja isomaksaruohoa. Pääpuulaji mänty.

Ei luokiteltu luontotyyppinä. Kulttuurivaikutusta, tuoreen kankaan lajistoa.

5. Varttuneet havupuultaiset lehtomaiset kankaat (NT)

Isoja kuusia. Pihlajaa, vaahteraa, tammen taimia ja lahoppuuta. Aluskasvillisuudessa mm. oravanmarja, käenkaali, taikinamarja, kultapiisku, metsätähti, paikoin mustikkaa ja metsäalvejuuria. Pellon reunasta metsään vanha oja ja kuviolla vanhoja kantoja.

Edustavuus: kohtalainen

Luonnontilaisuus: vähän heikentynyt

Kuviolla oli pari pystyynkuolutta kuusta, joissa repsottavia kaarnanalusia. Kts. lepakot.

Kuva 8. Kuvion 5. kuusia, kieloja ja muuta kasvillisuutta.

6. Pellon reuna

Pellon reunassa kasvaa nuorta sekapuustoa. Lajeina kuusi, tuomi, vaahtera ja tammen taimia. Pensastossa taikinamarjaa. Aivan pellon ja metsämaan välissä kasvaa ahomansikkaa ja keltamataraa (VU).

Ei luokiteltu luontotyyppinä/heikentynyt.

7. Pelto

Pellolla kasvaa monipuolisesti erilaisia kukkakasveja mm. siankärsämö, linnunkaali, syysmaitiainen, peltovalvatti, peltosaunio, valkopeippi ja savijäkkärä. Valtaojan varrella kosteamman paikan lajeja, karhunputkea, kirjopillikettä ja hiirenvirnaa.

Sateisesta säästä huolimatta havaittiin kukkakärpäsiä. Voi olla hyä paikka pölyttäjille.

Kuva 9. Pelto ja taustalla aittarakennus.

8. Tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU)

Alueen etelänurkkauksessa on pieni lehtolaikku, jossa kasvaa tiheässä haapaa ja tuomea. Pohjalla ja kivien välissä nokkosta, vadelmaa, oja- ja kyläkellukkaa, jänönsalaattia sekä kieloa. Kuviolelle on kasattu osin pellon reunakiviä, joka on muuttanut lehtoa. Kuviole on myös kapea pelkästään kunnan maan puolella ja ei kovin edustava, ihmistoiminnan vaikutusta nähtävissä ja puusto vielä melko nuorta.

Edustavuus: kohtalainen

Luonnontilaisuus: heikentynyt

Kuva 10. Kuvion 8. haapaa ja tuomea.

4.2.4 Uhanalaiset putkilokasvit

Alueelta tavattiin vaarantunutta (VU) keltamataraa, jota esiintyi kuviolla 6. pellon reunassa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

5.1. Johtopäätökset

Kaikista sisätarkastetuista kohteista löydettiin lepakoiden papanoita. Osa papanoista vaikutti tuoreilta eli olivat mahdollisesti kesältä 2023. Ainakin alueen päärakennuksen voidaan epäillä olevan jo papanoiden määrän ja eri-ikäisyyden perusteella säännöllisessä käytössä ja se voidaan tulkita olevan luontodirektiivin tarkoittama lisääntymis- ja levähdyspaikka, vaikka kohteen laji/t ja yksilömäärät eivät ole tiedossa.

Muiden rakennusten osalta johtopäätöksien tekeminen ja varsinkin juridinen tulkinta on haastavampaa. Rakennustarkastuksiin liittyy epävarmuustekijöitä, koska rakenteita ei rikota ja lepakot ovat taitavia piiloutumaan. Yksi oleellinen lisääntymis- ja levähdyspaikan määrittely

liittyy Komission tulkintaohjeen säännöllisyyden toteamiseen. Käytännössä sitä ei ole useinkaan mahdollista yhden kauden tai varsinkaan yhden tarkastuksen perusteella mahdollista tehdä.

Varovaisuusperiaatteen mukaisesti rakennukset joissa havaittiin papanoita, voidaan tulkita myös lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi, tämän yksittäisen tarkastuksen perusteella.

Kaavan tavoite oli kuitenkin päästä rakentamaan aluetta, joten mahdollista säännöllisyyttä voi olla tarpeen tutkia lisää, esimerkiksi passiiviseurannoin ja lentotarkkailuin sekä toistamalla rakennustarkastukset.

5.2. Suositukset jatkotoimista

Selvityksessä löydetty tai löydetyt mahdolliset lisääntymis- ja levähdyspaikat suositellaan huomioitavan siten, että lepakoiden päivehtiminen ja turvallinen siirtyminen rakennukseen/siin on jatkossakin mahdollista. Käytännössä tämä tarkoittaa rakennuksen (tai rakennuksien) lähipuiden säilyttämistä ja puustoisien yhteyksien säilyttämistä. Rakennusta/rakennuksia ei suositella valaistavan voimakkaasti yöaikaan 1.5.–31.8. välisenä aikana.

Rakennuksissa ei tule tehdä remontteja tai muita toimia, jotka voivat heikentää paikkaa lepakoiden kannalta. Varovaisia toimia voidaan suorittaa lepakkoasiantuntijan opastuksella ja mielellään lisääntymiskauden ulkopuolella. Isompien toimien, esim. kattoremontti, osalta on syytä varmistua siitä, että edellyttääkö se poikkeuslupaa luonnonsuojelulain 78§:stä.

Mikäli kohteen osalta lähdetään hakemaan poikkeuslupaa purkamiselle, on suositeltavaa pyrkiä selvittämään mikä laji tai lajit rakennusta käyttävät ja kuinka paljon siellä on yksilöitä sekä onko kohde lisääntymisyhdyskunta vai jokin muu päiväpiilo. Näillä asioilla voi olla merkitystä kun kohteen poikkeuslupaperusteita arvioidaan.

Päärakennuksen sokkelin kellaritila ja navetan rehusiilo voivat soveltua lepakoiden talvehtimiseen tai ainakin ns. esitalvehtimispaikoiksi. Näiden osalta on suositeltavaa tarkastaa kohteet talvella ja alkukeväällä sekä loppusyksyllä.

Kuuset joissa oli repsottavia kaarnanalusia suositellaan säilytettäviksi. Mikäli niitä joudutaan poistamaan, on suositeltavaa varmistua siitä, etteivät ne toimi lepakoiden päiväpiilona.

Keltamataran esiintymispaikka suositellaan säilytettävän.

Piha-alueelta löydetyt vieraslajiesiintymät suositellaan hävitettävän. Alueen jatkosuunnittelun ja varsinkin mahdollisen rakentamisen yhteydessä on suositeltava kiinnittää huomiota vieraslajien esiintymiseen ja mahdollisesti torjua niitä.

LÄHTEET

Hotanen, J-P., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. & Tonteri, T. 2013: Metsätyypit – opas kasvupaikkojen luokitteluun. Metsäkustannus. 192 s.

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2 – luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 5 | 2018. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

SLTY, 2023. Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille. Sähköinen dokumentti [https://lepakko.fi/lepakot/Aineistot/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2023.pdf]

LIITTEET

Liite 1. Suomessa tavatut lepakot, niiden levinneisyys ja uhanalaisluokitus.

Liite 2. Lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmä

Sähköinen liite: paikkatietoaineistot

Liite 1. Suomessa tavatut lepakot, niiden levinneisyys ja uhanalaisluokitus.

Laji	Levinneisyys	UHEX-luokka
<i>Isolepakko (Nyctalus noctula)</i>	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja.	-
<i>Pohjanlepakko (Eptesicus nilssonii)</i>	Tavataan koko maassa. Pohjoisessa harvalukuinen.	LC
<i>Etelänlepakko (Eptesicus serotinus)</i>	Havaittu kahdesti Suomessa.	-
<i>Kimolepakko (Vespertilio murinus)</i>	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja. Lähes jokavuotinen vieras	-
<i>Korvayökkö (Plecotus auritus)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 63° asti.	LC
<i>Pikkulepakko (Pipistrellus nathusii)</i>	Harvalukuinen, maan etelä- ja lounaisosissa. Havaintoja myös Keski-Suomesta.	VU
<i>Kääpiölepakko (Pipistrellus pygmaeus)</i>	Äärimmäisen harvalukuinen laji maan etelä- ja lounaisosissa.	-
<i>Ripsisiippa (Myotis nattereri)</i>	Harvinainen, tavattu vain eteläisestä Suomesta.	EN
<i>Isoviiksisiiippa (Myotis brandtii)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
<i>Viiksisiiippa (Myotis mystacinus)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
<i>Vesisiippa (Myotis daubentonii)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, lähes 67° N asti.	LC
<i>Lampisiippa (Myotis dasycneme)</i>	Laikuttainen, Kaakkois-Suomi.	-

Liite 2. Lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmä

EU komissio on laatinut ohjeasiakirjan (2021) luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta. Ohjeessa luontodirektiivin 12 artiklan osalta sovelletaan seuraavia määritelmiä:

Lisääntymispaikat

”Lisääntymisellä” tarkoitetaan tässä yhteydessä parittelua, poikimista tai munintaa tai jälkeläisten tuotantoa, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti. ”Lisääntymispaikka” määritellään tässä alueeksi, jota tarvitaan paritteluun ja poikimiseen, ja se kattaa myös pesän tai poikimispaikan lähiympäristön, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista. Joidenkin lajien osalta lisääntymispaikka sisältää myös reviirin rajausta ja puolustamista varten tarvittavat rakenteet. Suvuttomasti lisääntyvien lajien osalta lisääntymispaikka määritellään alueeksi, jota tarvitaan jälkeläisten tuotantoon.

Lisääntymispaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Lisääntymispaikka voi näin ollen sisältää seuraavia alueita:

1. parinetsintäalueet
2. parittelualueet
3. alueet pesän rakentamiseen tai muninta- tai synnytyspaikaksi
4. poikimis- tai munintapaikat tai jälkeläisten tuotantopaikat, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti
5. munien kehitymis- ja kuoriutumisaikapaikat
6. pesän tai poikimispaikan lähiympäristö, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista
7. laajemmat elinympäristöt, jotka mahdollistavat onnistuneen lisääntymisen, myös ravinnonsaannin.

Levähdyspaikat

”Levähdyspaikoilla” tarkoitetaan tässä yhteydessä alueita, jotka mahdollistavat tietyn eläimen tai eläinryhmän selviytymisen silloin, kun ne eivät ole aktiivisia. Niiden lajien osalta, joilla on alustaan kiinnittymisvaihe, levähdyspaikaksi katsotaan kiinnityspaikka. Levähdyspaikoiksi katsotaan myös rakenteet, joita eläimet luovat levähdyspaikoiksi, kuten pesät, tunnelit ja piilot. Levähdyspaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Selviytymisen kannalta tärkeät levähdyspaikat voivat kattaa yhden tai useamman rakennelman ja elinympäristön, joita tarvitaan

1. lämmönsäätelyyn (esim. *Lacerta agilis* eli hietasisilisko)
2. lepäämiseen, nukkumiseen tai toipumiseen (esim. *Nyctalus leisleri* eli metsälepakko)
3. piiloutumiseen, suojautumiseen tai pakenemiseen (esim. *Macrothele calpeiana* -hämähäkki)
4. talvehtimiseen (esim. lepakkojen talvehtimispaikat ja *Muscardinus avellanariuksen* eli pähkinähiiren piilot).

Lepakkoesimerkkinä ohjeessa on metsälepakko (*Nyctalus leisleri*), jota ei ole toistaiseksi tavattu Suomessa. Lajin osalta todetaan sen käyttävän usein puunkoloja paitsi syksyllä soidinpaikkoina, myös lisääntymispaikkoina ”synnytysosastoina” kesäkaudella. Nämä kohteet on katsottu lisääntymispaikoiksi. Lajin levähdyspaikkoja ovat puolestaan suojat, joissa metsälepakko lepää päivisin ja horrosta talvisin. Tällaisia ovat mm. puunkolot, rakennukset ja toisinaan luolat ja tunnelit, jotka tarjoavat lajille sopivan mikroilmaston. Lajin yksilöt käyttävät myös keinotekoisia pesäpönttöjä tms. Luontodirektiivissä tai EU-komission ympäristöasioiden pääosaston ohjeessa ei aseteta alarajaa tai ehtoja IV-liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen laajuudelle, luonnontilaisuudelle tai paikkaa käyttävien yksilöiden määrälle.

Sipoon Keupaksen Iepakkotarkastukset 2024

Timo Metsänen
13.5.2024

LUONTOSELVITYS
METSÄNEN

Rudolfintie 14 A 411, 00870 Helsinki | +358 44 54 84 625 | www.metsanen.com

1 JOHDANTO.....	3
2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS.....	3
3 LÄHTÖAINEISTOT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT.....	4
4 KOHTEEN KUVAUS JA TULOKSET.....	5
4.1. Kuvaus.....	5
4.2. Havainnot.....	5
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	6
5.1. Johtopäätökset.....	6
5.2. Suositukset jatkotoimista.....	6
LIITTEET.....	7

*Kannen kuva: Keupaksen vanhan päärakennuksen alla oleva kellaritila ©
Timo Metsänen, 2024.*

Muut kuvat © Timo Metsänen, 2024.

Karttojen pohjakartat © Maanmittauslaitos ja OpenStreetMap, 2023.

1 JOHDANTO

Sipoon kunta tilasi alku vuodesta 2024 Luontoselvitys Metsänen Oy:ltä Keupaksen alueelle kahden potentiaalisiksi lepakoiden talvehtimis- tai siirtymäpiiloksi arvioidun kohteen tarkastukset. Alueella on vireillä asemakaava. Asemakaavatyön tarkoituksena on mahdollistaa pelastusase-
man rakentaminen. Alueen kokonaispinta-ala on n. 3 ha ja se on kokonaan Sipoon kunnan omistuksessa.

Selvitysten tavoitteena oli varmentaa mahdollista lepakoiden esiintymistä tai esiintymättömyyttä paikoissa. Maastotyöt käsittivät rakennusten osien tarkastamisen kahdesti, keskitalvella ja uudelleen alkukevästä 2024.

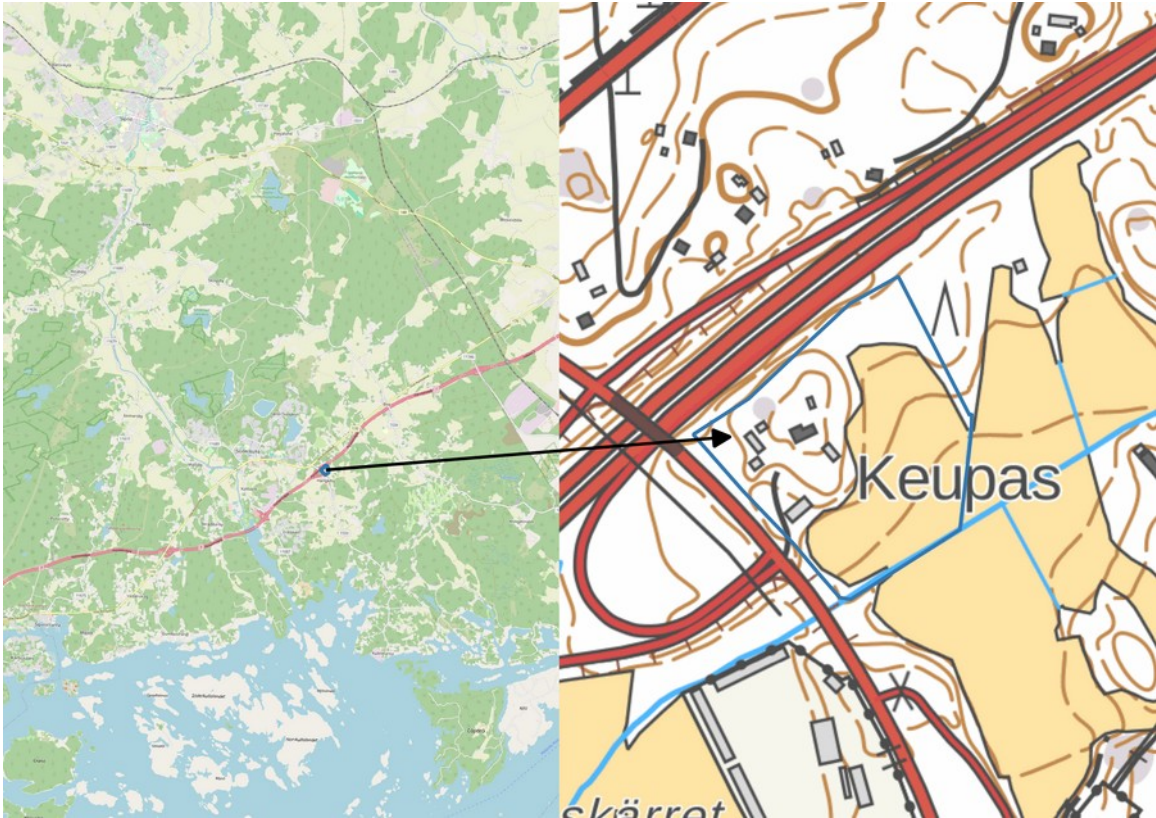
Töistä ja raportoinnista vastasi ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat) Timo Metsänen.

2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Keupaksen tila ja lähimaastot sijaitsevat Sipoon kunnassa, Söderkullan keskustan eteläpuolella, Porvoon moottoritien ja Kalkkirannantien liittymäkohdassa, eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä. Alue koostuu metsistä, pellostä ja vanhan maatilan pihapiiristä rakennuksiin.

Kohteessa rakennuksia on yhteensä kuusi; päärakennus, navetta, iso hirsinen aitta, pieni varasto, paja ja puuliiterin ja tallin yhdistelmä-rakennus. Potentiaalisiksi talvehtimis- tai siirtymävaiheen piiloiksi kohteessa oli arvioitu päärakennuksen kivijalassa oleva kellarimainen tila ja navetan eristetty rehusiilo (Metsänen, 2023).

Alla on esitetty alueen sijainti yleiskartalla ja rajaus peruskartalla (Kuva 1.).

*Kuva 1. Alueen sijainti ja selvitysalueen raja-
aus peruskarttapohjalla.*

3 LÄHTÖAINEISTOT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Sipoon kaupungilla ei ollut tiedossa kohteesta lepakkohavaintoja, mutta kohde oli arvioitu potentiaalisesti talvehtimis- tai siirtymävaiheenpiiloksi.

Kellaritila ja siilo tarkastettiin 16.2.2024 ja 26.4.2024. Talvehtimispaikoissa on suositeltavaa käydä eri aikoina talvea (noin 3 käyntiä), koska lepakot voivat vaihdella paikkaansa talvehtimispaikassaan tai jopa piilojen välillä. Lisäksi ainakin ripsisiipillä tunnetaan käyttäytymistä, että lajia havaitaan talvehtimispaikoissa heti alkutalvesta, mutta ei enää myöhemmin. Toisaalta, jos epäilty talvehtimispaikka todetaan talvehtimiseen epäsuotuisaksi, ei lisäkäyntejä tarvita.

4 KOHTEEN KUVAUS JA TULOKSET

4.1. Kuvaus

Alueella sijaitsevat rakennukset ovat iäkkäitä ja ränsistyneitäkin. Päärakennuksen alaosan kellaritila on muutaman neliön laajuinen (kts. kansikuva) ja sinne on ovi, joka oli suljettu levyllä. Lisäksi tilaan johtaa ilmastointiaukko.

Navetan siilo on noin kolme metriä halkaisijaltaan ja arviolta 5–6 metriä korkea. Sen sisällä oli 'eristeenä' irrallaan olevia styrox -levyjä.

Kuva 2. Rehusiilo.

4.2. Havainnot

Tarkastetusta kellarista ei löydetty lepakoita, kummallakaan käynnillä. Helmikuun käynnillä tilan todettiin olevan pakkasen puolella. Tilasta ei

löydetty myöskään lepakoiden ulosteita. Huhtikuun käynnillä tila oli viileä ja sulanut.

Tarkastetusta siilosta ei löydetty lepakoita, kummallakaan käynnillä. Helmikuun käynnillä tilan todettiin olevan pakkasen puolella, sillä siilon ovi oli auki tilaan. Tilasta ei löydetty myöskään lepakoiden ulosteita. Huhtikuun käynnillä tila oli viileä, mutta melko kuiva.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

5.1. Johtopäätökset

Tarkastetuista kohteista ei löydetty lepakoita tai merkkejä lepakoista. Kohteet menevät pakkaselle ja eivät sovellu varsinaiseen talvehtimiseen. Siirtymäajan piiloina kohteet ovat mahdollisia ja soveltuvat siihen kohtalaisesti. Tosin, jos siilon ovi on auki, tekee se siitä lepakoille todennäköisesti epähoukuttelevan kohteen.

5.2. Suositukset jatkotoimista

Havaintojen puutteessa kohteeseen ei ole tarpeen antaa suosituksia näiden talvehtimistarkastettujen kohteiden osalta. Myöskään jatkoselvityksiin ei nähdä tarvetta siirtymäajan osalta (loppusyksy).

Mikäli alueen lepakoita halutaan auttaa talvehtimisessä, voidaan siiloa kunnostaa ovella, joka mahdollistaa lepakoiden sisäänpääsyn, muttei ihmisten.

LÄHTEET

SLTY, 2023. Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille. Sähköinen dokumentti [https://lepakko.fi/lepakot/Aineistot/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2023.pdf]

LIITTEET

Liite 1. Suomessa tavatut lepakot, niiden levinneisyys ja uhanalaisluokitus.

Liite 2. Lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmä

Liite 1. Suomessa tavatut lepakot, niiden levinneisyys ja uhanalaisuusluokitus.

Laji	Levinneisyys	UHEX-luokka
<i>Isolepakko (Nyctalus noctula)</i>	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja.	-
<i>Pohjanlepakko (Eptesicus nilssonii)</i>	Tavataan koko maassa. Pohjoisessa harvalukuinen.	LC
<i>Etelänlepakko (Eptesicus serotinus)</i>	Havaittu kahdesti Suomessa.	-
<i>Kimolepakko (Vespertilio murinus)</i>	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja. Lähes jokavuotinen vieras	-
<i>Korvayökkö (Plecotus auritus)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 63° asti.	LC
<i>Pikkulepakko (Pipistrellus nathusii)</i>	Harvalukuinen, maan etelä- ja lounaisosissa. Havaintoja myös Keski-Suomesta.	VU
<i>Kääpiölepakko (Pipistrellus pygmaeus)</i>	Äärimmäisen harvalukuinen laji maan etelä- ja lounaisosissa.	-
<i>Ripsisiippa (Myotis nattereri)</i>	Harvinainen, tavattu vain eteläisestä Suomesta.	EN
<i>Isoviikisiippa (Myotis brandtii)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
<i>Viikisiippa (Myotis mystacinus)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
<i>Vesisiippa (Myotis daubentonii)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, lähes 67° N asti.	LC
<i>Lampisiippa (Myotis dasycneme)</i>	Laikuttainen, Kaakkois-Suomi.	-

Liite 2. Lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmä

EU komissio on laatinut ohjeasiakirjan (2021) luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta. Ohjeessa luontodirektiivin 12 artiklan osalta sovelletaan seuraavia määritelmiä:

Lisääntymispaikat

”Lisääntymisellä” tarkoitetaan tässä yhteydessä parittelua, poikimista tai munintaa tai jälkeläisten tuotantoa, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti. ”Lisääntymispaikka” määritellään tässä alueeksi, jota tarvitaan paritteluun ja poikimiseen, ja se kattaa myös pesän tai poikimispaikan lähiympäristön, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista. Joidenkin lajien osalta lisääntymispaikka sisältää myös reviirin rajausta ja puolustamista varten tarvittavat rakenteet. Suvuttomasti lisääntyvien lajien osalta lisääntymispaikka määritellään alueeksi, jota tarvitaan jälkeläisten tuotantoon.

Lisääntymispaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Lisääntymispaikka voi näin ollen sisältää seuraavia alueita:

1. parinetsintäalueet
2. parittelualueet
3. alueet pesän rakentamiseen tai muninta- tai synnytyspaikaksi
4. poikimis- tai munintapaikat tai jälkeläisten tuotantopaikat, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti
5. munien kehitymis- ja kuoriutumisaikapaikat
6. pesän tai poikimispaikan lähiympäristö, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista
7. laajemmat elinympäristöt, jotka mahdollistavat onnistuneen lisääntymisen, myös ravinnonsaannin.

Levähdyspaikat

”Levähdyspaikoilla” tarkoitetaan tässä yhteydessä alueita, jotka mahdollistavat tietyn eläimen tai eläinryhmän selviytymisen silloin, kun ne eivät ole aktiivisia. Niiden lajien osalta, joilla on alustaan kiinnittymisvaihe, levähdyspaikaksi katsotaan kiinnityspaikka. Levähdyspaikoiksi katsotaan myös rakenteet, joita eläimet luovat levähdyspaikoiksi, kuten pesät, tunnelit ja piilot. Levähdyspaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Selviytymisen kannalta tärkeät levähdyspaikat voivat kattaa yhden tai useamman rakennelman ja elinympäristön, joita tarvitaan

1. lämmönsäätelyyn (esim. *Lacerta agilis* eli hietasisilisko)
2. lepäämiseen, nukkumiseen tai toipumiseen (esim. *Nyctalus leisleri* eli metsälepakko)
3. piiloutumiseen, suojautumiseen tai pakenemiseen (esim. *Macrothele calpeiana* -hämähäkki)
4. talvehtimiseen (esim. lepakkojen talvehtimispaikat ja *Muscardinus avellanarius* eli pähkinähiiren piilot).

Lepakkoesimerkkinä ohjeessa on metsälepakko (*Nyctalus leisleri*), jota ei ole toistaiseksi tavattu Suomessa. Lajin osalta todetaan sen käyttävän usein puunkoloja paitsi syksyllä soidinpaikkoina, myös lisääntymispaikkoina ”synnytysosastoina” kesäkaudella. Nämä kohteet on katsottu lisääntymispaikoiksi. Lajin levähdyspaikkoja ovat puolestaan suojat, joissa metsälepakko lepää päivisin ja horrosta talvisin. Tällaisia ovat mm. puunkolot, rakennukset ja toisinaan luolat ja tunnelit, jotka tarjoavat lajille sopivan mikroilmaston. Lajin yksilöt käyttävät myös keinotekoisia pesäpönttöjä tms. Luontodirektiivissä tai EU-komission ympäristöasioiden pääosaston ohjeessa ei aseteta alarajaa tai ehtoja IV-liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen laajuudelle, luonnontilaisuudelle tai paikkaa käyttävien yksilöiden määrälle.